

Utrivning av dämme i Yxsjön

Länsstyrelsen i Västra Götaland | 010-224 40 00 | lansstyrelsen.se/vastragotaland

Yxsjön | Härryda kommun | HARO 107

Bild: Dammluckan vid Yxsjöns utlopp. Foto Johanna Andréasson, Länsstyrelsen

Projektområde

Yxsjön hör till Kungsbackaåns huvudavrinningsområde. Sjön ligger högt upp i vattensystemet och är en av vattensystemets källsjöar. Nedströms följer det som i folkmun kallas för "Yxsjöbäcken", som mynnar ut i Gravsjön. Nedströms Gravsjön vid Djupedala finns vandringshinder som är passerbara för ål men inte för öring.

Sjöns avrinningsområde omfattar 8,8 km² och omsättningstiden är 19 månader. Medellågvattenföring (MLQ) vid utloppet är 0,02 m³/s, medelvattenföring (MQ) är 0,17 m³/s, medelhögvattenföring (MHQ) är 0,56 m³/s och Högsta högvattenföring (HQ50) är 0,89 m³/s.

Yxsjön med sin utloppsback kännetecknas av näringsfattigt vatten med låga fosfor och kvävevärden. Färgtalet är däremot relativt högt vilket indikerar förhållandevis stor mängd humusämnen i vattnet. Sjön kalkas årligen och stabila pH- och alkalinitetsvärden under senare år visar på en framgångsrik kalkningsstrategi.

Länsstyrelserna

Arter som förekommer i Yxsjön och dess omgivning är ål, gädda, abborre, klotgräs, storlom, fiskgjuse, drillsnäppa, fiskmå, fisktärna och brun kärrhök. I Yxsjöbäcken förekommer arter såsom öring, strömstare och forsärla. Öring planterades ut uppströms Djupedala mellan 2001–2004. Arten fanns även tidigare uppströms Djupedala men slogs ut av försurningen. Vid ett elprovfiske i början av 2000-talet fångades öring och ål i Yxsjöbäcken. På en karta från 1700-talet är ett ålfiske och en kvarn utmarkerade vid bäcken, strax efter utloppet från Yxsjön.

Skogarna som omger sjön har höga naturvärden och i norra delen av sjön och skogarna ovan ligger Naturreservatet Yxsjön. Söder om sjön pågår naturreservatsbildning. I det blivande reservatet ingår strandlinjen en bit ut i vattnet, samt Yxsjöbäcken ner till Slättebacketjärnen. En viktig del i syftet med naturreservatet är att åtgärda dämnet vid Yxsjöns utlopp för att gynna ål och klotgräs som är två rödlistade arter.

Orsak till åtgärder

Yxsjöns utlopp regleras via ett dämme med en dammlucka, som utgör ett vandringshinder för fisk. Kungsbackaåns avrinningsområde är ett viktigt uppväxtområde för ål och framför allt denna art påverkas negativt av vandringshindret. En annan hotad art som förekommer i strandkanten av sjön är klotgräset. Klotgräset gynnas av naturliga variationer av vattenståndet. Bäcksträckan nedströms dämnet är kraftigt rensad och fungerar dåligt som habitat för strömlevande fisk såsom öring.

Status för konnektiviteten i Yxsjöbäcken är otillfredsställande enligt VISS. Djupedalas kraftverk nedströms i vattensystemet kommer att omprövas inom NAP och kommer sannolikt i samband med detta vidta åtgärder för att förbättra ålvandringen förbi anläggningen.

Vad vi vill förbättra

Genom att ta bort dammluckan och ersätta denna med en naturlig tröskel, kommer ålen att kunna ta sig förbi hindret som dammluckan utgör idag. Skapandet av en naturliknande tröskel gör även att sjön återfår en naturlig variation av vattenståndet vilket i sin tur gynnar klotgräset. Restaurering av bäckmiljön närmast utloppet kommer även att gynna den strömlevande öringen.

Planerade åtgärder och aktiviteter

En projektering av åtgärderna genomförs. Därefter utrivning av dammluckan och iläggning av sten- och grusmaterial för att skapa en naturliknande tröskel. Den rensade bäckfåran närmast utloppet restaureras och byggs upp mot den nya tröskeln för att inte ändra Yxsjöns medelvattenstånd.

Planerad uppföljning

Uppföljning kommer att ske genom naturinventeringar av klotgräs inom ramen för förvaltningen av det blivande Naturreservatet Södra Yxsjön. Åtgärderna följs även upp av årliga elfisken.